

Handläggare: Ann Gardeström
Telefon: 08-508 25 411

Till
Socialnämnden 2011-05-19

Barn till missbrukare och psykiskt funktionsnedsatta ska ha rätt till gruppstöd

Svar på motion (2011:9) av Karin Rågsjö och Jackie Nylander (båda V)

(1 bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner för sin del tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Leif Fransson
Tf förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Karin Rågsjö och Jackie Nylander (båda V) yrkar i sin motion på att kommunfullmäktige ska utreda behovet av en permanent stödverksamhet som kan nå alla barn till missbrukare samt barn till föräldrar som har en psykisk funktionsnedsättning. Motionärerna yrkar även på att kommunfullmäktige ska besluta om en tydlig stadsövergripande policy för hur förskolor, skolor,

fritidsverksamhet och föreningsverksamhet ska agera vid misstanke om att barn far illa. Förvaltningen anser att det är väsentligt att det finns tydliga rutiner för samverkan mellan olika verksamhetsområden för att barn till föräldrar med missbruks- och/eller psykiska problem ska uppmärksammas. Samtliga stadsdelsförvaltningar erbjuder råd och stöd till föräldrar i någon form samt insatser efter en utredning utifrån barnets individuella behov. Endast ett fåtal förvaltningar har i dagsläget egna gruppstödsverksamheter för dessa grupper av barn. Många stadsdelsförvaltningar hänvisar barn till Ersta Vändpunkten som har gruppstödsverksamhet för barn till missbrukande föräldrar.

Avseende en stadsövergripande policy för hur verksamheter som kommer i kontakt med barn ska agera när de misstänker att barn far illa hänvisar förvaltningen till ”Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa” som beslutades av kommunfullmäktige 2010-06-21 (SAN dnr 2.2-0846/2009). Därutöver finns ”Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamhet och skolan” som beslutades om på utbildningsnämndens respektive socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens sammanträden i augusti 2010 (SAN dnr. 3.2-0391/2010). Arbetet med att implementera riktlinjerna och stödmaterialiet pågår inom staden.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har för beredning överlämnat motion (2011:9) av Karin Rågsjö och Jackie Nylander (båda V) om barn till missbrukare och psykiskt funktionsnedsatta ska ha rätt till stödgrupper till socialnämnden, stadsledningskontoret samt stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Norrmalm och Farsta. Remisstiden går ut den 31 maj 2011.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Ärendet i sammanfattning

Karin Rågsjö och Jackie Nylander (båda V) framför i sin motion att det i Stockholm saknas kunskap om hur många barn som lever i familjer där föräldrar har missbruksproblem eller psykiska problem. Motionärerna menar också att det saknas en strategi för att nå barnen med stödinsatser och konstaterar att barn till föräldrar med missbruksproblem är i riskzon för att utveckla egna problem och att det finns starka skäl att satsa på preventiva insatser. I motionen föreslås en satsning i Stockholms stad för att öka kunskapen om utsatta barn. Motionärerna

efterlyser ett arbete på flerårsbasis för att bygga upp en hållbar verksamhet för barn till missbrukare och till personer med psykiska problem.

Aktuella verksamheter inom området

Barn till missbrukare

Inom staden är en ASI-intervju¹ obligatorisk vid nybesök av en person över 19 år som ansöker om missbruksbehandling. I ASI-materialet finns frågor om den sökande har barn. Erfarenheterna visar att instrumentet behöver utvecklas med följdfrågor på detta område och arbete med detta pågår inom socialförvaltningen. Exempelvis framgår det inte om det finns en umgängesförälder eller en sambo med missbruksproblem och inte heller frågor om föräldraskapet.

Förvaltningen drev under åren 2006-2009 projektet Centrum för gruppstöd som utbildade anställda inom stadsdelsförvaltningarna att hålla barngrupper. Intresset för att driva gruppverksamheter vid förvaltningarna var och är stort. Det har dock visat sig svårt för stadsdelsförvaltningarna att kontinuerligt hålla igång grupper för barn till missbrukare då underlaget inte har varit tillräckligt stort och kontinuerligt arbete med rekrytering av barn till grupper krävs. Många stadsdelsförvaltningar har valt att istället hänvisa barn till Ersta Vändpunkten. Ersta Vändpunkten tog under 2010 emot 84 barn i gruppverksamheter, merparten dessa var barn från Stockholms stad. I två stadsdelsförvaltningar fanns det under 2010 grupper för barn till missbrukare.

Över tid har flertalet stadsdelsförvaltningar haft pågående stödgruppsverksamheter för olika grupper av barn. De olika grupperna av barn är barn som bevittnat våld, barn som lever med föräldrar som missbrukar, barn som lever med föräldrar som har en psykisk funktionsnedsättning och barn som har föräldrar som är skilda och har stora konflikter. Dessutom finns Kometgrupper och Förstärkt Komet att tillgå i samtliga stadsdelsförvaltningar som riktar sig till föräldrar som upplever svårigheter i sitt föräldraskap.

Barn till psykiskt funktionsnedsatta

En mindre del av de barn som lever med en nära anhörig med psykisk sjukdom är kända av socialtjänsten. Skälet till detta kan vara att vuxenpsykiatri inte har uppmärksammat barnens behov och sin anmälningsskyldighet till socialtjänsten,

¹ ASI: Addiction Severity Index, ett standardiserat bedömningsinstrument

men det kan också bero på att barnet har en frisk förälder och ett stödjande nätverk och inte visar några tecken på att fara illa.

Inom Barnkraftsprojektet som genomfördes mellan 2007 och 2009 i stadsdelarna Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm i samverkan med vuxenpsykiatri i City och BUP Kungsholmen genomfördes en enkätundersökning som visade att 84,4% av de barn som själva var aktuella eller hade en nära anhörig som var aktuell inom psykiatri inte var kända inom socialtjänsten. Gruppverksamheten har visat på goda resultat men det har varit svårt för socialtjänsten att hitta och motivera tillräckligt många föräldrar och barn till grupperna. Verksamheten har varit tänkt att prövas även i Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning men där har man inte lyckats rekrytera tillräckligt många barn och föräldrar för att komma igång med någon grupp.

En ny bestämmelse infördes 2010 i Hälso- och sjukvårdslagen (2 g§ HSL) som ger hälso- och sjukvården en skyldighet att uppmärksamma barns behov av stöd och information när barnets förälder eller annan nära anhörig har en psykisk störning eller funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller missbrukar alkohol eller beroendeframkallande medel. Inom Stockholms läns landsting har vuxenpsykiatri förstärkt sin barnkompetens genom att anställa barnsamordnare.

Stadsdelsförvaltningarna inom Norra Stockholms Psykiatri upptagningsområde (Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm, Bromma, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Rinkeby-Kista) samt Ekerö kommun har inlett ett samarbete och tecknat avtal som innebär att vuxenpsykiatri står för utbildning av nya gruppleddare samt rekrytering av barn till grupperna. Stadsdelsförvaltningarna ska bidra med gruppleddare och deras arbetstid.

Inom samtliga stadsdelnämndsområden finns tvärprofessionella samverkansteam som är en struktur för samverkan mellan barnhälsovård, mödrahälsovård, vuxenpsykiatri, barnpsykiatri, kvinnoklinik och socialtjänst. För att följa och utveckla verksamheten finns en arbetsgrupp som består av barnhälsovårdsöverläkare, vårdutvecklare inom barn- och mödrahälsovård, överläkare vid kvinnoklinik, barnpsykiatri och vuxenpsykiatri samt en representant för socialförvaltningen.

Avseende en stadsövergripande policy för hur verksamheter som kommer i kontakt med barn ska agera när de misstänker att barn far illa hänvisar förvaltningen till ”Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för

barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa” som beslutades på kommunfullmäktige 2010-06-21 (SAN dnr 2.2-0846/2009) samt ”Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamhet och skolan” som beslutades om på Utbildningsnämndens respektive Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens sammanträden i augusti 2010 (SAN dnr. 3.2-0391/2010). Arbetet med att implementera riktlinjerna och stödmaterialet pågår inom stadsdelsförvaltningarna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i de synpunkter som uttrycks i motionen att det är viktigt att uppmärksamma barn som lever i familjer där föräldrarna har missbruksproblem och/eller psykiska problem. Vuxenpsykiatrin har ansvaret att uppmärksamma barn till psykiskt funktionsnedsatta, men samverkan med socialtjänsten är nödvändig. Förvaltningens uppfattning är att förutsättningarna för denna samverkan har förbättrats avsevärt genom de särskilda befattningar med ansvar för ett stärkt barnperspektiv som har tillsatts inom psykiatrin.

För att uppmärksamma barn till föräldrar med missbruksproblem krävs skriftliga, väl förankrade rutiner för samverkan mellan verksamhetsområdena med ett bibehållet barnperspektiv. Ett stadsövergripande utvecklingsarbete pågår och ett seminarium är planerat till den 16 maj där andra kommuner har bjudits in för att delge ansvariga chefer inom staden sina erfarenheter. Genom att utveckla följdfrågor inom ASI kan socialsekreterarna som arbetar med vuxna få ett bättre stöd för att utreda om deras klienter lever med barn och hur detta påverkar barnen.

Ett utvecklingsprojekt pågår inom förvaltningen i samarbete med USK (Utrednings- och statistikkontoret) för ett förbättrat statistiksystem för individ- och familjeomsorgen. Genom detta statistiksystem kommer staden att få tillgång till förbättrad och tillförlitlig statistik över anmälningar och insatser för både barn och vuxna inom stadens samlade socialtjänst.

Det finns generella svårigheter att rekrytera barn till stödgrupper, då barnets vårdnadshavare måste samtycka till att barnet deltar och ofta också se till att barnet kommer till gruppverksamheten. Psykisk sjukdom och missbruk är skambelagt och det krävs ofta en god relation och motiverande samtal för att övertyga föräldrar om att deras barn skulle må bra av att delta i en stödgrupp. När föräldrar och barn väl är motiverade och vill börja i en grupp krävs det att det finns en grupp som passar just det barnet, både i ålder och utifrån problemställning. Mycket få barn och föräldrar klarar av att behålla motivationen

om det krävs att de får vänta med att börja i en grupp. Att grupper är belägna utanför den egna stadsdelen kan också påverka viljan att delta i gruppverksamheter.

Förvaltningen konstaterar att det finns ett visst behov av att på stadsövergripande nivå samordna efterfrågan och utbildningsfrågor när det gäller stödgruppsverksamheter. Förvaltningen anser att själva stödgrupperna bör finnas där barnen och föräldrarna bor och ha en lokal förankring. För barn till föräldrar med missbruksproblem anser förvaltningen att det finns ett utvecklingsbehov i syfte att åstadkomma en långsiktig plan för stödgruppsverksamheter för barn. Detta kan ske genom samverkan mellan flera förvaltningar och/eller i samverkan med ideella organisationer.

När det gäller frågan om förbättrade anmälnings- och samverkansrutiner anser förvaltningen att den frågan får anses besvarad genom de riktlinjer och stödmaterial för samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och skolan som antagits av kommunfullmäktige, socialnämnden och utbildningsnämnden.

Bilaga

Motion (2011:9) av Karin Rågsjö och Jackie Nylander (båda V) om barn till missbrukare och psykiskt funktionsnedsatta ska ha rätt till gruppstöd.